

3. Гуц. – Гуцало Є. Твори : в 5 т. Т. 3 : повісті, роман / Є. Гуцало. – К. : Дніпро, 1997. – 461 с.
4. Гуц. – Гуцало Є. Твори : в 5 т. Т. 4 : романи / Є. Гуцало. – К. : Дніпро, 1997. – 686 с.

Nina Pashkovska

Lexical synonymy in the idiostyle of Ye. Hutsalo

The role of lexical synonyms as means of expressing the author's idiostyle is regarded in the article. The writer's artistic skill in selecting linguistic material for the characterization of external and internal features of the characters is considered on the examples of verbal and substantive synonymy in the works of Ye. Hutsalo.

Key words: idiostyle, lexical synonymy, the process of speech.

Ірина Буяр

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ ІМЕННИКІВ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті подано результати процедури інвентаризації іменників оцінки в англійській мові за допомогою статистичних методів, які передбачають використання кількісних формул під час опрацювання лексикографічних джерел.

Ключові слова: інвентаризація, вага компонента, ЛСГ.

У семантичній структурі мови розрізняють такі різносистемні лексичні угруповання, як семантичні поля, лексико-семантичні групи, синонімічні ряди та парадигми. Предметом нашої статті є аналіз структури лексико-семантичного поля оцінки, а саме його складової – лексико-семантичної групи іменників оцінки.

Варто зазначити, що дослідженню логіко-лінгвістичної категорії оцінки присвячені наукові праці Н. Авганової, Н. Вишиваної, Л. Киричук, Т. Космеди, М. Крамаренко, А. Лукенчук, І. Онищенко, О. Островської, У. Соловій, Л. Соловійової, О. Трунової, В. Федосеева та ін. Проте, більшість дослідників здійснювали лише кількісний підрахунок отриманих емпіричних результатів.

У нашому дослідженні вперше проведено інвентаризацію лексико-семантичного поля оцінки за допомогою статистичних методів із залученням усіх чотирьох номінативних частин мови, тоді як попередники вивчали лише прикметники. Метою нашої статті є аналіз даних, одержаних у ході проведення інвентаризації іменників, які містять сему оцінки, на основі тлумачних словників британського та американського варіантів сучасної англійської мови.

Загалом виділяють три основні методи інвентаризації лексичних мікросистем у сучасній лінгвістиці: психофізіологічний, психолінгвістичний і лінгвістичний [3, с. 226]. У процесі застосування двох перших методів необхідно залучати значну кількість носіїв мови для отримання достовірних результатів дослідження, що суттєво ускладнює їхнє використання в іноземних мовах. Формалізована лінгвістична процедура інвентаризації, використана в нашому дослідженні, ґрунтується на використанні словникових дефініцій. При цьому компонентний аналіз словникових визначень може здійснюватися на основі одного або декількох словників. Під час використання одного словника компоненти, які ідентифікують слова та належать до тієї самої семантичної сфери, будуть показані неповно й непослідовно. До того ж, отримані внаслідок цього лексичні угруповання не завжди відповідають інтуїтивним уявленням носіїв мови [5, с. 52]. Це робить доцільним використання якомога більшої кількості словників для отримання об'єктивних даних.

Алгоритм інвентаризації ЛСГ складається з таких етапів.

1. Визначення домінанти (імені) групи.
2. Формування вихідного списку на основі одномовних (тлумачних та синонімічних) словників.
3. Визначення ядерного та центрального складу ЛСГ.
4. Формування периферійного складу групи [2].

У процесі визначення складу ЛСГ іменників оцінки в сучасній англійській мові передовсім було встановлено домінанти цієї групи за допомогою двомовних словників М. І. Балли “Англо-український словник”, Є. Ф. Попова, М. І. Балли “Великий українсько-англійський словник” тощо. Ними стали лексеми *goodness – evil* відповідно, які, на нашу думку, виражають узагальнену ознаку цього ряду семантично подібних лексем. Також нами було прийнято за домінанти прикметники

good – bad, оскільки в більшості випадків ознаку позитивної чи негативної оцінки витлумачено саме через ці лексеми. Варто зазначити, що ці прикметники є носіями узагальненої ознаки оцінки, тому були використані при виділенні складу всіх інших різночастиномовних ЛСГ оцінки, зокрема й іменникової.

Другим кроком стало формування вихідного списку на основі тлумачних словників, тобто відбору всіх слів, які пояснено через домінують. Оскільки нашою метою є визначення особливостей будови ЛСГ іменників оцінки в британському та американському варіантах англійської мови, було використано по п'ять тлумачних і два синонімічних словники кожного варіанту (загальною кількістю чотирнадцять). Зауважимо, що із початкового списку були вилучені всі застарілі слова.

Для обчислення ваги окремих компонентів у смисловій структурі домінують в нашому дослідженні було використано формулу, представлену Л. В. Бистровою, В. В. Левицьким та М. Д. Капатруком [1].

$$W = \frac{(n+1)-r}{n},$$

де

W – вага компонента (рубрики),

n – кількість компонентів (рубрик) тлумачення,

r – ранг компонента (рубрики) в словниковій статті.

Значення W може коливатися в межах від нуля до одиниці. Отже, найбільшу вагу матиме компонент, розташований найближче до пояснюваного слова.

У ході проведення розрахунків ми виділяли семи, семемі та семні комплекси, “які займають перехідне значення між якоюсь окремою семою та цілим значенням (семемою), що його включає” [4, с. 21]. У словникових дефініціях їх відділено крапкою з комою. Варто зазначити, що цю формулу використовували ми як у ході обчислень ваги окремої семи оцінки в рубриці або семному комплексі, так і для визначення ваги семного комплексу в певній рубриці. У цьому полягає новизна нашого дослідження. Під час визначення ваги компонента оцінки в семантичній структурі іменника інколи використовували лексикографічний опис однокореневого прикметника, якщо іменник був зазначений лише як похідна лексема (*wicked – wickedness*).

Отже, наприклад, вагу другої рубрики тлумачення слова *infamy* (із загальної кількості дві): *the state of being well known for sth bad or evil* ми вираховували таким чином:

а) спочатку обчислювали вагу рубрики за наведеною формулою, рахуючи кожне повнозначне слово як окремий компонент:

$$W = \frac{(2+1)-2}{2},$$

що дорівнює 0,5;

б) потім ми вираховували вагу семи оцінки в рубриці за цією самою формулою:

$$W = \frac{(6+1)-5}{5},$$

що дорівнює 0,4;

в) зрештою ми визначали загальну вагу рубрики як 40% від початкового результату, тобто $W=0,2$.

На нашу думку, цей алгоритм дав змогу підвищити точність отриманих результатів дослідження.

Вирахувавши вагу компонента в тлумаченні домінують за кожним словником окремо, визначили його середню вагу за формулою:

$$W_{\text{сер.}} = \frac{W_1+W_2+W_3+\dots+W_n}{n},$$

де $W_{\text{сер.}}$ – середня вага компонента,

W_1, W_2, W_3 – вага компонента за кожним словником окремо,

n – кількість використаних словників.

Оскільки нашою метою було встановити можливі розбіжності в структурі ЛСГ іменників оцінки британського й американського варіантів англійської мови, то $W_{\text{сер.}}$ визначали окремо для тлумачних словників видавництва Англії та Америки.

Отримані результати показали, що іменники позитивної оцінки трапляються рідше в обох варіантах англійської мови. При цьому зафіксовано більшу кількість лексем у вихідних списках британського варіанту мови порівняно з американським (див. подані таблиці).

Для остаточного визначення складу окремих ЛСГ ми провели тест на ядро. Для цього попередньо були визначені слова, які становлять ядро групи. Пороговою величиною була взята середня вага не менша 0,66 (за теоремою Бернуллі) та представленість не менша, ніж у трьох словниках кожного варіанту. При цьому ядро відповідної ЛСГ у британському варіанті становили: *virtue* (0,834), *wholesomeness* (0,776), *merit* (0,772), *superiority* (0,686) та *misfortune* (1), *disaster* (0,726), *wickedness* (0,66). В американському варіанті їхні відповідники істотно різняться і представлені лише однією лексемою для вираження кожної оцінки: *good* (0,676) та *curse* (0,776). Отримані результати засвідчують суттєві відмінності в оцінці навколишньої дійсності представниками британського та американського соціумів.

У ході тестування на ядро лексеми, які описує один із компонентів ядра, теж було включено до складу групи. Проте лише у британському варіанті до ядра було додано слово на позначення позитивної оцінки *quality* (0,748). За даними словників американського варіанту англійської мови, ядро не було розширено.

До основного складу ми зарахували лексеми, середня вага яких становить 0,65–0,25. Близню периферію утворюють слова з вагою 0,24 – 0,1, а дальню периферію описують лексичні одиниці, у яких *W* сер. дорівнює 0,09 або є меншим за це число.

Дані, отримані в результаті проведення інвентаризації, можна використати при укладанні ідеографічного словника, в якому окремій статті відповідатиме певна лексико-семантична група. Наступним етапом дослідження стане вибірка прикладів із художньої літератури та встановлення частотності їхнього вживання в тексті, що дасть можливість у перспективі розглянути функціонування оцінки в гендерному аспекті (з урахуванням національних варіантів англійської мови).

ЛІТЕРАТУРА

1. Быстрова Л. В., Капатрук Н. Д., Левицкий В. В. К вопросу о принципах и методах выделения лексико-семантических групп слов / Л. В. Быстрова // Науч. докл. Высш. шк. филол. науки . – 1980. – № 6. – С. 75–78.
2. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / В. В. Левицкий. – Черновцы : Рута, 2004. – 190 с.
3. Левицкий В. В. Семасиология. Вып. Филология / В. В. Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
4. Мельник Р., Огуй О. Проблеми виділення семних комплексів до епідигматичних характеристик прикметників зі значенням “стараний” / Р. Мельник, О. Огуй // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : ЧНУ, 2005. – Вип. 267. Германська філологія. – С. 20–33.
5. Мусурівська О. В. Методи інвентаризації лексико-семантичних груп / О. В. Мусурівська // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : ЧДУ, 1996. – Вип. 1. Германська філологія. – С. 51–54.
6. Collins Gem Roget's International Thesaurus. – Harper Collins Publishers, 1995. – Scarborough, England. – 699 p.
7. Dictionary.com Unabridged. – Random House, Inc., 2009 //www.dictionary.com.
8. English Synonym Dictionary// <http://dico.isc.cnrs.fr/dico/en/search>.
9. Longman Dictionary of Contemporary English, Fourth Edition. – Pearson Education Limited, 2005 – 1949 p.
10. Macmillan English Dictionary. – Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.
11. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Eleventh Edition. – Merriam-Webster, Incorporated, 2008. – 1622 p.
12. Merriam-Webster's Online Dictionary//www.merriam-webster.com.
13. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Lexicon Publications, Inc. : Danbury, 1993. – 1248 p.
14. Oxford Paperback Thesaurus, Seventh Edition. – Oxford University Press, 2006. – 930 p.
15. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English, Fifth Edition. – Oxford University Press, 1995. – 1428 p.
16. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English, Seventh Edition. – Oxford University Press, 2005. – 1780 p.
17. The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition. – Copyright 2009 by Houghton Mifflin Company. – Published by Houghton Mifflin Company//www.dictionary.com.
18. The Penguin A-Z Thesaurus. – Penguin Books Ltd, 2001. – 442 p.
19. The Penguin English Dictionary. – Penguin Books Ltd, 2002. – 1045 p.
20. WordReference.com English Dictionary//www.foreignword.com.

Британські словники

Додаток 1

Вага компонентів у смисловій структурі домінанти **goodness**

№	Іменники	Macmillan Dictionary	Longman Dictionary	Oxford Dictionary (7-th edition)	Oxford Dictionary (5-th edition)	Penguin Dictionary	W сер.
1	virtue	1,5	1	0,67	1		0,834
2	wholesomeness	0,33	0,3	1,75	1,5		0,776
3	merit	0,8	0,75	0,72	1,09	0,5	0,772
4	quality	0,57	1	0,5	1	0,67	0,748
5	superiority	0,83	0,97	0,625	1	0,42	0,686
6	benevolence				0,8	1	0,36
7	prudence	0,5			0,5	0,67	0,334
8	goodwill	0,5	0,125	0,5	0,5		0,325
9	honour				0,8	1	0,31
10	advantage	0,33	0,5	0,714			0,308
11	welfare	0,5			1		0,3
12	excellence	0,33		0,25	0,4	0,33	0,262
13	morality			0,43	0,68		0,222
14	worth	0,5	0,5			0,11	0,22
15	beneficence		0,2			0,8	0,2
16	benefit					0,5	0,1
17	good					0,5	0,1
18	graciousness	0,5					0,1
19	interest			0,5			0,1
20	righteousness			0,5			0,1
21	value		0,43				0,086
22	hope	0,25	0,13				0,076
23	integrity	0,18					0,036
24	friendliness	0,13					0,026

Додаток 2

Вага компонентів у смисловій структурі домінанти **evil**

№	Іменники	Macmillan Dictionary	Longman Dictionary	Oxford Dictionary (7-th edition)	Oxford Dictionary (5-th edition)	Penguin Dictionary	W сер.
1	misfortune	1	1	1	1	1	1
2	disaster	0,86	0,5	1,27	1		0,726
3	wickedness	0,3		1	1	1	0,66
4	fault	0,5	1,6	0,8			0,58
5	severity	0,5	0,8	1	0,5		0,56
6	vice	1	0,75		0,5		0,45
7	mischief		1	1			0,4
8	ungodliness	1			0,5	0,5	0,4
9	sinfulness	0,5	0,25		0,5	0,5	0,35
10	curse	0,67	0,17			0,75	0,318
11	disgrace	0,38		0,8	0,33		0,302
12	backsliding	0,3	0,78	0,17	0,22		0,294
14	infamy	0,33		0,33	0,36		0,204
15	atrociousness				0,5	0,5	0,2
16	delinquency			1			0,2

17	ill		0,5	0,25		0,25	0,2
18	iniquity	0,5				0,5	0,2
19	malevolence	0,29			0,44		0,146
20	imperfection	0,67					0,134
21	shamefulness	0,13	0,5				0,126
22	catastrophe		0,25		0,33		0,116
23	calamity				0,5		0,1
24	criminality	0,5					0,1
25	degeneracy			0,5			0,1
26	depravity			0,5			0,1
27	frailty		0,5				0,1
28	immorality				0,5		0,1
29	misery	0,14			0,25		0,078
30	sorrow			0,33			0,066
31	turpitude					0,33	0,066
32	vileness				0,33		0,066
33	woe					0,33	0,066
34	degradation			0,1	0,2		0,06
35	scandal		0,3				0,06
36	viciousness			0,25			0,05
37	unhappiness	0,22					0,044
38	contamination			0,16			0,032
39	malignancy	0,16					0,032
40	sin	0,14					0,028
42	profligacy		0,08				0,016

Американські словники

Додаток 3

Вага компонентів у смисловій структурі домінанти **goodness**

№	Іменники	Word Reference Dictionary	Merriam-Webster's Online Dictionary	Merriam-Webster's Collegiate Dictionary	American Heritage Dictionary	Dictionary.com Unabridged	W сеп.
1	good	0,4	1,06	1,06	0,2	0,66	0,676
2	welfare	0,16	0,5	0,55	1	0,67	0,566
3	honor	0,25	1	1			0,45
4	graciousness		0,18	0,17	0,64	1	0,398
5	beneficence	0,35	0,33		1		0,376
6	virtue				1,17	0,7	0,374
7	morality	0,93				0,28	0,242
8	sweetness		0,59	0,56			0,23
9	benevolence	0,33	0,33	0,33			0,198
10	quality				1,17	0,7	0,198
11	benefit	0,16			0,67		0,166
12	goodwill		0,2	0,1		0,5	0,16
13	prudence		0,4	0,4			0,16
14	use		0,17	0,25	0,11	0,15	0,136
15	superiority	0,3	0,31				0,122
16	benignity				0,5		0,1
17	excellence	0,5					0,1
18	wholesomeness	0,33					0,066
19	hope				0,17		0,034
20	charity	0,08					0,016

Вага компонентів у смисловій структурі домінанти **evil**

№	Іменники	Word Reference Dictionary	Merriam-Webster's Online Dictionary	Merriam-Webster's Collegiate Dictionary	American Heritage Dictionary	Dictionary.com Unabridged	W сер.
1	curse	0,3	0,6		1,43	1,55	0,076
2	ill		0,5	1	1	0,33	0,576
3	misfortune		0,5	0,5	1,25	0,5	0,55
4	wickedness	1	0,33	0,25	1		0,516
5	plague		0,67	0,67		0,44	0,356
6	maleficence	0,16	0,25		0,67	0,67	0,35
7	bad					1,34	0,268
8	vileness		0,1	0,2		1	0,26
9	depravity			0,2		1	0,24
10	backsliding		0,32			0,86	0,236
11	infamy					1	0,2
12	rottenness				0,2	0,67	0,174
13	mischief		0,27			0,38	0,13
14	malignity	0,61					0,122
15	harm				0,25	0,33	0,116
16	error	0,57					0,114
17	fault	0,57					0,114
18	villainy	0,4	0,13				0,106
19	wrong					0,5	0,1
20	suffering				0,44		0,088
21	viciousness					0,41	0,082
22	frailty		0,33				0,066
23	immorality					0,33	0,066
24	depravation		0,25				0,05
25	vice					0,25	0,05
26	hardness					0,19	0,038
27	iniquity		0,17				0,034

Iryna Buyar

***Inventory of the lexico-semantic group of evaluative nouns
in the English language***

The results of the inventory procedure of the evaluative nouns in the English language are presented in the article. Some statistical methods have been used which imply the usage of some quantitative formulae in considering the lexicographic sources.

Key words: inventory, component importance, lexical-semantic group.